

והשני, אם אמר תזכו עבורו את השדה על מנת שתכתבו לו את השטר, בכך הוא תלה את הקנין בכתיבה של השטר, ולכן, חוזר בין בשטר, מרצונו לכתוב שטר, בין בשדה, אף מהקנאת השדה יכול הוא לחזור כיון שהיא תלויה בכתיבת השטר.

ורב חייא בר אבין אמר רב הונא: שלשה שטרות הן: תרי — הני דאמרן, שניים שנאמרו לעיל, אידה, השטר הנוסף הוא, אם קדם מוכר וכתב את השטר, שהכין שטר מכירה כדי שיהיה מוכן בידו כשירצה למכור את שדהו, כאותה ששנינו: כותבין שטר קנא-א למוכר, ואף על פי שאין לוקח עמו. שהעדים יכולים לכתוב שטר למוכר בלי נוכחות הלוקח, לפי שאין כאן שום חשש, כיון שהחזיק זה בקרקע, כשהלוקח עשה קנין חזקה בקרקע, נקנה שטר הראיה, שהמוכר כתב, כל מקום שהוא, בכל מקום שהוא נמצא.

וזו, ההלכה שנקנה שטר הראיה לקונה אגב החזקתו של הקונה בקרקע, היא ההלכה ששנינו במשנה: נכסים שאין להם אחריות, מטלטלין [ובכללם שטרי ראיה], נקנין עם [אגב] נכסים שיש להם אחריות [קרקעות], על ידי הקנין שעושה בקרקע, בכסף, בשטר, ובחזקה.

ומוכח מכאן, שאף שטר כלול בנכסים.

בהמה אקרי נכסי

בהמה כלולה בלשון נכסי, כמו ששנינו

ולכן היה צריך להקנות לו את כסף הפקדון, כדי שיסכימו לתת לו את הכסף. אקנינהו ניהליה הוא הקנה את הפקדון לרב שמואל בר אחא, שהוא היה השליח, אגב אסיפא דביתיה, אגב הקרקע של כניסת ביתו.

כי אתא, כשהוא חזר נפק לאפיה עד תווך. רב פפא יצא לקראתו עד מקום שנקרא תווך.

ומוכח, שבלשון המשנה, לגבי קנין אגב, האומרת "נכסים שאין להם אחריות", כלול גם כסף.

שטרא אקרי נכסי

שטרות כלולים גם הם בלשון נכסי, כמו שמצאנו, דאמר רבה בר יצחק: שני שטרות הן, יש שני אופני דינים בשטרות:

האחד, מי שאמר לעדים, "זכו בשדה זו לפלוני, וכתבו לו את השטר", דהיינו, עשו מעשה קנין בשדה עבורו, ותחתמו על שטר הראיה על הקניה, כדי שיהיה בידו שטר ראיה שהשדה שלו.

הרי אם אירע שכבר זכו העדים עבורו את השדה, אך עדיין לא כתבו את השטר, חוזר בו נותן השדה בשטר, ואינו חוזר בשדה. אין הוא יכול לחזור בו מהנתינה עצמה, אלא רק יכול למנוע את כתיבת שטר, כי השטר יכול להכתב אך ורק מדעת המתחייב, וכל עוד הוא לא נכתב, יכול הנותן לחזור בו מהסכמתו לכתוב השטר. אבל מזכית השדה על ידי חברו הוא אינו יכול לחזור, כיון שהזכיה כבר נעשתה.

כן, ומוכח מזה שהם כמטלטלין.

שאפשר להבריחם. והדרכי דוד מיישב, שהיא הנותנת, כיון שאפשר להבריח, הוא לא סומך אם

במשנה, דתנן: המקדיש נכסיו לבדק הבית, והיתה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח, להיות קרבן, הרי בהמות שהם זכרים, יהיו עולות. ונקבות, ימכרו לצרכי זבחי שלמים. הזכרים ימכרו למי שצריך להקריב קרבן עולה, והנקבות ימכרו למי שצריך להקריב קרבן שלמים, והדמים יהיו לבדק הבית.

ומוכת, שבכלל נכסים כלולים בהמות.

עופות אקרי נכסי

עופות כלולים בלשון נכסי כמו ששינו במשנה, דתנן: המקדיש נכסיו, והיו בהם דברים הראויין לגבי מזבח, יינות שמנים ועופות, דינם כדלעיל, שהדמים ניתנים לבדק הבית.

ומוכת, שעופות כלולים בנכסים.

תפילין אקרי נכסי

תפילין כלולים בלשון נכסי כמו ששינו במשנה, דתנן, המקדיש נכסיו, מעלין לו תפילין. מי שמקדיש נכסיו, התפילין כלולים בהקדש, ואם רוצה את התפילין לעצמו, יכול לפדות אותם בדמים.

ומוכת, שתפילין כלולים בנכסים.

איבעיא ליה, הסתפקו בבית המדרש:

ספר תורה, מאי? האם ספר תורה כלול בלשון נכסי.

וצדדי הספק הם: כיון דלא מזדבן, הוא לא חפץ הנמכר, דאסור לזבוניה, לאו "נכסי" הוא, זה לא נכלל בנכסיו.

או דלמא, או שנאמר, כיון דמזבן, שמותר למוכרו כדי ללמוד תורה, ולישא אשה, נכסי הוא.

ומסקינן: תיקו.

והגמרא חוזרת עתה לדין מברחת שהובא לעיל

[סימן לכמה מימרות של מברחת, שמביאה הגמרא:

זוטרא, אימיה דעמרם, מתרתי אחוותא, רב טובי ורב דימי ורב יוסף]

אימיה דרב זוטרא בר טוביא, כתבינהו לנכסה לרב זוטרא בר טוביא, הקנתה את נכסיה לרב זוטרא בנה, כיון דבעיא לאנסובי ליה לרב זביד, שרצתה להנשא לרב זביד, אך רצתה להכריח את נכסיה ממנו.

אינסיבא, וגרשה. היא נשאה לרב זביד, וגרשה, ועתה היא רצתה לקבל את נכסיה בחזרה מבנה.

אתיא לקמיה דרב כיכי בר אבוי, היא באה לפניו, לבקשו שיורה לבנה להחזיר לה את נכסיה.

אמר, משום אנסובי, והא אנסובא. הוא פסק שהמכירה היתה כיון שרצתה להנשא, וכיון שנשאה, כבר המכירה חלה, ולא יכולה לחזור בה.

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע: משום דאתו ממולאי שם מקום אמריתו מילי "מולייתא", אין ממש בדבריכם, משום אפילו למאן דאמר מברחת קני, רבנן שחולקים וסוברים שאשה המקנה מקצת⁽⁶⁸⁾

68. לפי באור התוס', שכל המחלוקת שכשמקנה מקצת נכסים. אבל אם הקנתה את הכל, ודאי

מנכסיה לא יכולה לחזור והוי הקנאה גמורה, **הני מילי, היכא דלא גליא דעתה**, זה רק אם לא היה גלוי דעת מפורש. אבל **הכא, גליא דעתה דמשום אנפובי הוא**. כאן היא גלתה דעתה שמוכרת לו רק כדי להבריח מבעלה, **והא אנפיבא, ואגרשה**. וכיון שהתגרשה יכולה לבטל את המכירה.⁽⁶⁹⁾

והגמרא חוזרת לבאר דיני מתנת שכיב מרע.

אימיה דרמי בר חמא, באורתא כתבינחז לנכסא לרמי בר חמא, אמו של רמי בר חמא הקנתה בשעות הערב את נכסיה לבנה, רמי בר חמא, **במתנת שכיב מרע**.

אך **בצפרא, כתבינחז לרבי עוקבא בר חמא**. בבוקר שאחרי, היא הקנתה את הנכסים לבנה, רב עוקבא, אחיו של רמי בר חמא.

לאחר מותה, **אתא רמי בר חמא לקמיה רב ששת**, שיפסוק שהמתנה שייכת לו. **אוקמיה בנכסי**, הוא החזיק אותו בנכסים.

אזל רב עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן, רב עוקבא הלך לפני רב נחמן, **אוקמיה בנכסי** והחזיק אותו בנכסים.

אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן, אמר ליה, ושאלו: **מאי טעמא אוקמיה מר לרב עוקבא בר חמא?** מדוע החזקת את רב עוקבא בנכסים? **אי משום דהדרא**, אם בגלל שרב עוקבא היה השני, ונמצא שאמי חזרה בה מההקנאה הראשונה אלי, הרי אין היא יכולה לחזור, **והא שכיבא**, הרי היא מתה. וכל הדין שאפשר לחזור במתנת שכיב מרע בכלה, זה רק כשעמד החולה מחוליו. אבל כאן, כיון שהיא מתה, לא היה אפשר לה לחזור ממתנת שכיב מרע ולתת לאחר.⁽⁷⁰⁾

אמר ליה רב נחמן: הכי אמר שמואל, כל שאילו עמד חוזה, חוזר במתנתו! כל מי שיכול לחזור כשעומד מחוליו, יכול לחזור בו גם לפני שמת ולתת לאחר.

שאלו רב ששת: **אימור דאמר שמואל**, אולי שמואל אמר דוקא לעצמו. **לאחר, מי אמר?**

יכול להיות שרק כדי לחזור וליקח את הנכסים לעצמו יכול הוא לחזור, כי רק על דעת זה נתן. אבל לחזור בו מהנתנה למקבל רק כדי לתת את הנכסים לאדם אחר, אולי הוא לא יכול! ?

שאנן סהדי שהקנתה בגלל הנשואין, וכעת יכולה לחזור בה.

69. וכל זמן שהנכסים היו אצל הלוקח משמע שהם שלו, אבל בתוס' וכן בריטב"א, מבואר שאין הוא קונה אותם ממש, וכל זכותו בהם זה רק לענין אכילת פירות. אבל אם תמות לפני הגרושין, ירשנה בעלה.

70. וצריך להבין הרי מתנת שכיב מרע חלה לאחר מיתה מה סברתו של רב ששת שאי אפשר

לחזור. וכן הקשה בקובץ שיעורים. ואכן בריטב"א מבואר שזה היה עם קנין והוה ס"ד שכשמתה קונה למפרע ולא מועילה חזרה. והמסקנה שגם בקנין יש אומדנא שכוונתה שתוכל לחזור. אבל הרשב"ם חולק ומיירי ללא קנין, ואם כן, חוזרת השאלה. האיילת השחר מיישב שהוא סובר כשיטת התוס' והרא"ש סופ"ק דגיטין שדברי שכיב מרע קונה למפרע, ומבואר בחזו"א שכוונתם שהיום זה כבר קנוי לזמן שלאחר מיתה ולכן לא יכולה לחזור כיון שהקנין כבר חל.

אמר לו רב נחמן: בפירוש אמר שמואל, בין לעצמו בין לאחר.

אימיה דרב עמרם חסידא, הוי לה מלוגא דשטרא, לאמו של רב עמרם היתה חבילת שטרות. כי קא שכבא לפני מותה אמרה: להוי לעמרם ברי! אמרה שנותנת את השטרות לבנה, וזה מועיל באמירה גרידא, כדין מתנת שכיב מרע.⁽⁷¹⁾ לאחר מותה, אתו אחוה, באו אחיו של רב עמרם לקמיה דרב נחמן, ואמרו ליה: והא לא משך! הרי לא היה קנין משיכה על ידי רב עמרם. ואף על פי שיש תקנה של דברי שכיב מרע, הם סברו שבשטרות שונה הדין, כיון שבריא צריך קנין גדול, גם כתיבה וגם מסירה, ולכן לא תקנו בהם שדברי שכיב מרע יועילו.⁽⁷²⁾

אמר להו, רב נחמן השיב להם: דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו! תקנת דברי שכיב מרע מועילה אף במקום כתיבה ומסירה של שטר, ולכן עמרם זכה בשטרות.⁽⁷³⁾

אחתיה דרב טובי בר רב מתנה, אחותו של רב טובי, כתבתינהו לנכסה לרב טובי בר מתנה, בצפרא. הקנתה לאחיה, רב טובי, את

נכסיה בבוקר. לפניא, אתא רב אחדבוי בר רב מתנה, בערב בא אחיו לפני אחותו, בכה לה, אמר לה, בכה לפניא ואמר: השתא אמרי, מר צורבא מרבנן, כעת, שרב טובי אחי יקבל את הנכסים, יאמרו שנתת אותם דוקא לו בגלל שרק הוא תלמיד חכם, ומר, אני, רב אחדבוי, לאו צורבא מרבנן!⁽⁷⁴⁾

כתבתינהו ניהליה, היא חזרה בה מהמתנה הראשונה, ונתנה אותם לו.

אתא רב טובי לקמיה דרב נחמן.

אמר ליה: הכי אמר שמואל, כל שאילו עמד חוזר, חוזר במתנתו. ולכן היא יכולה לחזור בה, ואחיך הוא שזכה בנכסים.

אחתיה דרב יוסף, לאחות של רב יוסף הוה לה פיסקתא דפרדיסא, היה פיסת [חלקת] קרקע. כל אימת דהות חלשא, כל פעם שהיא חלתה, הוי מקניא ליה ניהליה. היתה מקנה לו.

וכי קיימא, כשעמדה מחוליה, הות הדרא קנא-ב בה, היתה חוזרת בה, כדין מתנת שכיב מרע בכולה, שאם עמד, חוזר.

במסירה.

73. וזה המקור של דברי הגמרא בכל מקום דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין שאף בקנין שטרות זה מועיל.

74. הקשה הקובץ שיעורים מדוע רב אחדבוי לא חשש שכעת יאמרו שהוא ת"ח ולא אחיו. ומה דעליך סני לחברך לא תעביד ותירץ שמא כיון שעל אחד ודאי יהיה לעז אמרינן שהוא קודם לחבירו ע"ש.

71. רשב"ם בד"ה הני לעמרם ברי כתב אופן נוסף, כגון שקנו מיד. ומוסיף המהרש"א שגם באופן הראשון זה היה מתנת שכיב מרע בכולה דאל"כ לא יכולה לחזור ועי' ברש"ש.

72. כך מבאר את דברי הגמרא תוס' ע"ז א בד"ה אמר אימיר ולפי הפירוש הראשון ברשב"ם שהיה עם קנין יתכן שזה לא היה משיכה אלא סתם קנין הוי חליפין ולא מועיל בשטרות. ועי' בתוס' ע"ו א ד"ה אי כרבי שהוכיח מלשון הגמרא ששטרות נקנין במשיכה ובכתיבה ולא